

Miloš KUKAČKA: *Interakce středního zdravotnického personálu s pacienty na ARO. Etnografická studie zaměřující se na některé etické aspekty ošetrovatelské péče.* Praha: FHS UK 2011, 82 s. + přílohy.

Volba tématu bakalářské práce Miloše Kukačky vycházela z jeho dlouholeté zdravotnické praxe, přičemž právě tato jeho zkušenost byla výchozí také pro zaměření se na etické aspekty ošetrovatelské péče. Autor se tedy prostřednictvím etnografického výzkumu pokusil identifikovat klíčové momenty ošetrovatelské péče o pacienty oddělení ARO. Volbu tohoto terénu považuji z několika důvodů za pozitivní. Z hlediska metodologie výzkumu je výhodná jistá uzavřenost a sevřenost prostředí, která umožňuje jeho postžení v poměrně krátkém časovém úseku. Zároveň ovšem určitá specifická tohoto prostředí (zdravotní stav pacientů vyžaduje jak vysoké nároky na kvalifikaci personálu, tak právě ale i ohled na zvláštní zacházení s pacienty) poskytuje dostatek originálních dat ke zvolenému tématu. Toho si je autor práce dobře vědom a je tedy schopen využívat získaná data k zajímavým interpretacím včetně polemiky s odbornou literaturou.

Bakalářská práce Miloše Kukačky je standardně členěna. Po *Úvodu* (s. 5-6) následuje *Teoretická část* (s. 7-13), která je sice stručná, ale poměrně hutná a dobře tak autorovi umožňuje formulovat cíle výzkumu (s. 8-10). V závěru této části práce pak autor uvádí souhrn doporučení SCIE k zajišťování lidské důstojnosti při poskytování péče (s. 10-13) a používá tento výťah de facto k upřesnění cílů výzkumu. Zatímco s odbornou literaturou uvedenou v teoretickém úvodu autor velmi zdařile komunikuje v průběhu celé práce, k těmto doporučením se již víceméně nevrací. Důvodem může být snaha oprostít se od hodnotící pozice, k níž autor, jak ostatně popisuje na s. 25, občas měl tendence a které se výjimečně projevují i v textu (výrazy typu „budu posuzovat“ /s. 10/ či „mým cílem nebylo hodnotit odbornou stránku péče /.../, ale spíše přístup k pacientům jako takový“ /s. 13/).

Následuje oddíl věnovaný použitým metodám výzkumu (s. 14-26), který je zčásti transformací projektu ke SVIP (poslední věta kapitoly 3.6 /s. 22/ je zřejmě reziduem této práce), nicméně doplněný o brilantní reflexi výzkumu (kap. 3.7 – s. 22-26). Jakkoli autor deklaruje etnografický přístup, projevuje se tento spíše na úrovni analýzy a interpretace dat. Pokud jde o proces sběru dat, záměr etnografického výzkumu autorovi komplikovaly jak jeho časové možnosti pro pobyt v prostředí (nemyslím tím ani tak četnost návštěv, která je dostatečná, ale spíše jejich časová ohraničenost – důsledky viz např. s. 38), tak (ale možná i v důsledku toho) to, že v terénu působil spíše v pozici pozorovatele jako participanta než participanta jako pozorovatele. Tento aspekt ovšem vyvážil svojí zkušeností a znalostí prostředí.

Další čtyři oddíly práce pak již představují výsledky vlastního empirického výzkumu. Jsou věnovány popisu prostředí výzkumu včetně režimu dne a charakteristiky aktérů (kap. 4, s. 27-33), různým formálním i obsahovým podobám komunikace personálu s pacienty i o pacientech (kap. 4, s. 34-53), některým aspektům soukromí a intimity pacientů (kap. 6, s. 54-65) a v závěru povědomí aktérů o stávajících etických kodexech ošetrovatelské péče, resp. jejich představě o naplňování etických nároků v praxi (kap. 7, s. 66-71). Z textu je zřetelné, že autor podrobil sebraná data důkladné analýze. Dokáže je prezentovat v předvedčivých kategoriích, které dohromady dávají logický celek. Za zajímavé a hodné dalšího rozpracování považuji otázku doplňování odborných kvalifikací zdravotnického personálu (s. 32-3) a vůbec sociodemografické struktury oddělení jako takového (zajímalo by mě mj., proč je zde poměrně velká část personálu zaměstnána na částečný úvazek a jestli je to způsobeno jejich pracovním vyčerpáním jinde a pokud ano, kde – to vše v souvislosti právě s reflexí etických nároků ze strany aktérů), dále problematiku bazální stimulace, jež je v textu spíše jen naznačena (s. 41-2), otázku vyjednávání autority sestry ve vztahu k pacientovi (např. s. 42) či vyjednávání soukromí samotného zdravotnického personálu (srv. s. 47, 48). Za velmi zdařilé pak považuji např. interpretace toho, čím je ovlivňována forma a čím obsah komunikace s pacientem (s. 45), používání eufemismů (s. 50) či vztah mezi teoretickým znalostmi

etických principů a jejich naplňováním v praxi (70).

Závěr práce (s. 72-80) je pak především podrobným shrnutím výsledků výzkumu, ale nakonec i identifikací příčin popsaného jednání zdravotnického personálu s pacienty oddělení ARO. Autor zde v komunikaci s vybranou odbornou literaturou dochází k závěru, že se na současné stavu se významně podílejí právě i specifické podmínky intenzivní péče, jejíž nároky se promítají jednak do vysoké kvality odbornosti personálu, ale na druhou stranu zpříčiňují i některé nedostatky z hlediska etického přístupu k pacientům. Uvítala bych, kdyby autor k obhajobě bakalářské práce zvážil vztah mezi třemi rovinami podstaty ošetřovatelství v rámci intenzivní péče, jež jsou aktéry deklarovány: „hygiena“ (s. 30), „zapečování“ (s. 64n) a vysoce kvalifikovaná odborná péče (např. s. 70).

Z formálního hlediska je bakalářská práce Miloše Kukačky zpracována pečlivě. Je psaná kultivovaným jazykem s minimálním množstvím nedostatků (jež jdou obvykle na vrub postupným redakčním úpravám). Autor i prostřednictvím jazyka prokazuje důvěrnou znalost prostředí (což potvrzuje poznámkový aparát), i když ve vztahu k sociálním vědám mohl být ve vyjadřování preciznější (v tomto směru bych jej upozornila na používání výrazu „zobecnit“, s nímž by se v tomto typu výzkumu mělo pracovat obezřetněji). Příloha pak vhodně doplňuje vlastní text práce.

Závěrem. Bakalářská práce Miloše Kukačky splňuje veškerá kritéria na FHS UK na kvalifikační práce kladené. Autor dokázal formulovat smysluplný a originální výzkumný problém, adekvátně jej teoreticky podpořit, provést vlastní empirický výzkum (navíc v náročném prostředí) a jeho výsledky strukturovaně prezentovat a interpretovat. Výše naznačené nedostatky jsou spíše dílčí a jejich výčet by měl sloužit spíše jako podnět pro další badatelskou práci. Bakalářskou Miloše Kukačky proto plně doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako výbornou.

Vilnius, 4. 8. 2011

Mgr. Hedvika Novotná